

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของการวิจัย

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นดินแดนซึ่งมีหลายประเทศจึงมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เนื่องจากการทับซ้อนของการดำรงชีวิตของผู้คนระหว่างพรมแดนความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และความเป็นอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ทางภูมิรัฐศาสตร์ (geopolitics) ที่มีความแตกต่างกัน โดยสามารถแบ่งกลุ่มประเทศตามศาสนาที่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศนับถือได้ ดังนั้นประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม คือ บรูไน อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คือ กัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม สิงคโปร์และประเทศไทย ส่วนในฟิลิปปินส์ประชากรส่วนใหญ่ นับถือศาสนาคริสต์ นอกเหนือจากความแตกต่างทางศาสนาแล้ว ชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนมากมีความแตกต่างทางความเชื่อ วิถีชีวิต ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ก็เป็นอุปสรรคต่อการหลอมรวมสร้างความเป็นหนึ่งเดียว ในขณะที่ประเทศไทยกำลังจะก้าวเข้าสู่การเป็นหนึ่งใน สมาชิกของประชาคมอาเซียน (ASEAN) อย่างเป็นทางการภายใน พ.ศ. 2558 โดยประชาคมอาเซียนจะเป็นองค์กรที่มีเพียงหนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม (one vision, one identity, one community) ซึ่งมีสามเสาหลักด้วยกันคือ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community-AEC) ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Security Community-ASC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community-ASCC) (จุไรรัตน์ แสงบุญนำ, 2556)

เพื่อให้ประเทศไทยใช้โอกาสจากประชาคมอาเซียนในการพัฒนาประเทศ และลดผลกระทบจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานไว้มาประยุกต์ใช้ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (การเมือง, 2554) กล่าวคือ การใช้ประโยชน์จากประชาคมอาเซียนอย่าง “พอประมาณ” ไม่เอาัดเอาเปรียบชาติสมาชิกอาเซียนอื่น แต่ต้องร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อก้าวเดินไปในนามของอาเซียน การเตรียมความพร้อมอย่าง “มีเหตุผล” เพื่อให้ “มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี” ภายใต้งานไขความรู้ คู่คุณธรรม ซึ่งจะนำไปสู่คุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมที่มีความก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน ตามคำขวัญของประชาคมอาเซียนที่ว่า “หนึ่งวิสัยทัศน์

หนึ่งเอกลักษณ์ หนึ่งประชาคม” หรือ “one vision, one identity, one community” ตรงกับวิสัยทัศน์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2555-2559) คือ “ประเทศไทยมีและใช้งานวิจัยที่มีคุณภาพ เพื่อการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน” โดยมีการกำหนดพันธกิจการวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2555-2559) คือ “พัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถในการวิจัยของประเทศให้สูงขึ้น และสร้างฐานความรู้ที่มีคุณค่าสามารถประยุกต์และพัฒนาวิทยาการที่เหมาะสมและแพร่หลาย รวมทั้งให้เกิดการเรียนรู้และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ตลอดจนเกิดการพัฒนาคูณภาพชีวิต โดยใช้ทรัพยากรและเครือข่ายวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม” โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดทำร่างทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) โดยมีหลักการสำคัญ คือ มุ่งพัฒนาภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนในทุกระดับ ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ให้มีความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม พัฒนาประเทศสู่ความสมดุลในทุกมิติอย่างบูรณาการและเป็นองค์รวม และยึดวิสัยทัศน์ปี พ.ศ. 2570 คือ “คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิตรไมตรีบนวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นในวัฒนธรรมประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาล การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพสังคมมีความปลอดภัยและมั่นคง อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนฐานทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองและแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2556)

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนด้านสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย จึงแตกต่างกันไปหลายด้าน (ประภัสสร เทพชาตรี, 2556) ซึ่งพบว่า (1) ด้านการพัฒนามนุษย์เน้นความร่วมมือในการศึกษาระหว่างประเทศอาเซียน จะส่งผลกระทบในเชิงบวกต่อไทยคือ ประชาชนคนไทยมีโอกาสในการเรียนรู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนมากขึ้น รวมทั้งสถานศึกษามีการปรับตัวเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน นอกจากนี้ แรงงานในประเทศไทยจะมีโอกาสในการพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันกับแรงงานในประเทศอาเซียนอื่นๆ อย่างไรก็ตาม ผลกระทบในเชิงลบต่อไทยคือ ประเทศไทยจะต้องปรับตัวเพื่อรองรับการกำหนดมาตรฐานแรงงานของอาเซียน ซึ่งอาจมีความแตกต่างจากมาตรฐานที่ใช้อยู่ภายในประเทศ (2) ด้านการคุ้มครองและสวัสดิการสังคม ผลกระทบในเชิงบวกต่อไทยคือ ภาครัฐจะให้ความสำคัญกับสวัสดิการสังคมมากขึ้นเพื่อให้เป็นไปตามกรอบความร่วมมือของประชาคมอาเซียน นอกจากนี้ จะมีความร่วมมือในการคุ้มครองและสวัสดิการสังคมเพิ่มมากขึ้นระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งจะเป็นผลดีต่อไทย อย่างไรก็ตาม ผลกระทบในเชิงลบคือ การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนอาจส่งผลให้ปัญหาสังคม

ในด้านต่างๆ เพิ่มมากขึ้น และประเทศไทยจะต้องมีการค่าใช้จ่ายด้านสวัสดิการสังคมเพิ่มขึ้น (3) ด้านความยุติธรรมและสิทธิทางสังคม ผลกระทบในเชิงบวกคือ ความร่วมมือในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิ และสวัสดิการสำหรับ สตรี เด็ก ผู้สูงอายุ และผู้พิการ จะเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีความร่วมมือเพิ่มมากขึ้น แต่ปัญหาในการละเมิดสิทธิและสวัสดิการ กลุ่มคนเหล่านี้ อาจะเพิ่มตามไปด้วย (4) ด้านสิ่งแวดล้อม ผลกระทบในเชิงบวกคือ ความร่วมมือในการจัดการ ปัญหาสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะทำให้การจัดการปัญหา สิ่งแวดล้อมในประเทศไทยมีแนวโน้มดีขึ้น แต่ผลกระทบในเชิงลบคือ แม้ว่าจะมีความร่วมมือเพิ่ม มากขึ้น แต่ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมอาจจะเพิ่มขึ้นตามไปด้วย โดยเฉพาะปัญหาจากมลพิษของเสีย ข้ามแดน และ (5) การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน ผลกระทบในเชิงบวกคือ ความร่วมมือด้าน วัฒนธรรมระหว่างไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนเพิ่มมากขึ้น และความพยายามในการแสวงหา และสร้างอัตลักษณ์อาเซียนเพิ่มมากขึ้น แต่สำหรับผลกระทบในเชิงลบคือ ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับการ สร้างอัตลักษณ์อาเซียนว่า จะทำให้อัตลักษณ์ของไทยถูกกลืนไป ดังนั้น ความเข้าใจผิดดังกล่าว อาจนำไปสู่กระแสการต่อต้านความพยายามในการสร้างอัตลักษณ์อาเซียนร่วมกัน

เพื่อให้ไทยสามารถแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ในกลุ่มอาเซียนได้ จึงต้องคำนึงถึงสังคมและ วัฒนธรรมเป็นสำคัญ จำเป็นต้องมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ แบบบูรณาการทั้งด้านการศึกษา การลงทุนและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การส่งเสริมด้าน ICT เพื่อการอำนวยความสะดวกใน การเข้าถึงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยและการรับรู้รับทราบข้อมูลที่ทันต่อสถานการณ์ อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่าง ตรงทิศทางแห่งการเตรียมพร้อมเพื่อก้าวสู่ AEC รวมถึงการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับอาเซียนใน เยาวชนซึ่งเป็นฐานกำลังที่สำคัญในอนาคต การพัฒนาด้านการวิจัยและการพัฒนาในภูมิภาค การสร้างความรู้และตระหนักถึงประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมที่ต้องส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อ บรรลุเป้าหมายของการศึกษาเพื่อปวงชนโดยการจัดทำเนื้อหาองค์ความรู้เกี่ยวกับอาเซียนร่วมกัน ตลอดจนการร่วมแบ่งปันทรัพยากรและจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาการศึกษาในภูมิภาค ที่ส่งผล กระทบทางด้านลบให้น้อยที่สุด มีผลทำให้ประชาชนไทยมีความรู้เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม อาเซียนมากกว่าประเทศในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนด้วยกัน

หากจะมองถึงนโยบายการวิจัยที่ต้องลงสู่ชุมชนท้องถิ่นภายใต้กรอบอาเซียนนั้น พบว่า จังหวัดเชียงใหม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีสังคมและวัฒนธรรมที่น่าอยู่ที่สุดใน ประเทศไทย อีกทั้งยังได้รับการโหวตจากนิตยสารการท่องเที่ยวชั้นนำของโลกว่าเป็นเมืองที่น่าอยู่ ที่สุดในโลกอันดับต้น ๆ เมืองหนึ่ง (มงคล ดันติสุขุมล, 2555) ปัจจุบันเกิดปรากฏการณ์การย้าย ถิ่นฐานของทั้งคนไทย และคนต่างชาติเข้ามาอยู่ในเชียงใหม่ อย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

ของสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่อย่างเห็นได้ชัด ซึ่งผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าว หากจะต้องเปิดรับอาเซียนด้วยแล้ว ในฐานะหน่วยงานการศึกษาเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่งมีวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพราะเป็นสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำ ที่มุ่งปฏิบัติการกิจเพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง ทั้งนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีหน่วยงานระดับคณะที่มีความเชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ต่อการตอบโจทย์ปัญหาของชุมชน ในจังหวัดเชียงใหม่ ข้างต้น

ด้วยเหตุนี้ในปี พ.ศ. 2558 นักวิจัยภายใต้พันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จึงมีความมุ่งมั่นและมีความพร้อมที่จะจัดทำชุดโครงการวิจัยเรื่อง “แผนกลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ในกรอบประชาคมอาเซียน ภายใต้ความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (Strategic plan to enhance the ability of Chiang Mai communities in ASEAN Community under the academic collaboration with Chiang Mai Rajabhat University: SCAC-CMRU)” ในโครงการที่มีชื่อว่า “แผนกลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน (Strategic plan to enhance the ability of socio-culture of Chiang Mai communities in ASEAN community)” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ด้านสังคมและวัฒนธรรม พร้อมกับศึกษาศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ด้านสังคมและวัฒนธรรม ต่อการแบ่งปันและการปรับตัว ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน โดยในปี พ.ศ. 2558 ได้มีการศึกษาศึกษาศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชนในการแข่งขันด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน โดยประยุกต์แบบจำลอง Diamond Model ของ Philips Porter ซึ่งประกอบไปด้วยเงื่อนไขด้านอุปสรรค ปัจจัยด้านการส่งเสริมและสนับสนุน ปัจจัยด้านโครงสร้างและคู่แข่ง รวมถึงบทบาทของรัฐบาล และวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค และในปี พ.ศ. 2559 ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้รายงานผลการประเมินวิเคราะห์ พร้อมกับต่อยอดโครงการวิจัยไปสู่ปีที่ 3 ในปี พ.ศ. 2560 ในโครงการที่มีชื่อว่า “แผนกลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน ปีที่ 3 (Strategic plan to enhance the ability of socio-culture of Chiang Mai communities in ASEAN community Phase 3)” ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชนด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนต่อการแบ่งปันและการปรับตัว ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน อันจะนำไปสู่การเสนอแนวทางในการเพิ่ม

ขีดความสามารถของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ด้านสังคมและวัฒนธรรม ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน ภายใต้ความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ต่อการแบ่งปันและการปรับตัว ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน

1.2.2 เพื่อเสนอแนวทางในการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2560 จนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2560 รวมระยะเวลาการวิจัย 12 เดือน (1 ปี)

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1) ผลการวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน

2) การเตรียมความพร้อมของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน

3) แนวทางการพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน

1.3.3 ขอบเขตด้านประชากร

ชุมชนท้องถิ่นทั้งหมด จำนวน 25 อำเภอ (2,064 หมู่บ้าน) ของจังหวัดเชียงใหม่

1.3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

เขตพื้นที่ 25 อำเภอ ของจังหวัดเชียงใหม่

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1.4.1 ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง/ผู้เข้าร่วมการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดประชากรของการศึกษาโดยกำหนดชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งสิ้น 25 อำเภอ รวม 2,064 ชุมชน 207 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดตัวอย่าง โดยคัดเลือกจากชุมชนที่เข้าร่วมโครงการในปี 2560 โดยวิธี สุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (specific random sampling) ได้อำเภอสันป่าตอง คือ องค์การบริหารส่วน ตำบลท่าวังพร้าว ประกอบด้วย 4 ชุมชน

1.4.2 ข้อมูลและเครื่องมือในการวิจัย

1) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสำรวจ สอบถามและสัมภาษณ์ในพื้นที่ 1 อำเภอ 4 ชุมชน ทั้งจังหวัดเชียงใหม่

2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร งานวิจัย ผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมของชุมชนด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

3) ชนิดเครื่องมือการประเมิน แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบประเมิน ดังนี้

3.1) แบบฟอร์มแสดงความประสงค์เข้าร่วมโครงการ

3.2) แบบฟอร์มเพื่อประเมินคัดกรองผู้เข้าร่วมโครงการ

3.3) แบบสอบถามงานวิจัย (แต่ละองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น) “การเตรียมความพร้อมในองค์กร (อปท.) ด้านสังคมและวัฒนธรรมเมื่อเปิดประชาคมอาเซียน”

3.4) แบบสอบถามงานวิจัย (แต่ละองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น) “การเตรียมความพร้อมด้านสังคมและวัฒนธรรมเมื่อเปิดประชาคมอาเซียน”

3.5) แบบสอบถามงานวิจัย (แต่ละองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น) “ความช่วยเหลือที่ต้องการและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อการเตรียมความพร้อมของชุมชนในด้านด้านสังคมและวัฒนธรรม”

3.6) แบบฟอร์มการจัดทำโครงการเพิ่มขีดความสามารถด้านด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบปัญหาและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน

1.5.2 ทราบศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ด้านสังคมและวัฒนธรรมต่อการแบ่งปันและการปรับตัว ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน

1.5.3 มีการเสนอแผนกลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน

1.6 นิยามศัพท์

การเพิ่มขีดความสามารถ (enhance the ability) หมายถึง กระบวนการที่ทำให้ บุคคล องค์กร สถาบัน และสังคมได้พัฒนาความสามารถ (ทั้งโดยบุคคลหรือร่วมกัน) ในการปฏิบัติหน้าที่ที่จะแก้ปัญหา รวมทั้งกำหนดและดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ ทั้งนี้มีองค์ประกอบที่สำคัญ สามประการ (วิจารณ์ พานิช, 2555 อ้างจาก สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP)) คือ

ประการที่หนึ่ง การพัฒนาขีดความสามารถเป็นกระบวนการเรียนรู้และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่กิจกรรมที่ดำเนินการครั้งเดียวสำเร็จ

ประการที่สอง เป็นกระบวนการที่เน้นการใช้และการเสริมสร้างพลังของทั้งบุคคล องค์กร และเครือข่าย

ประการที่สาม ต้องมีการพิจารณาดำเนินการอย่างเป็นระบบในการจัดทำยุทธศาสตร์และแผนการพัฒนาขีดความสามารถ

ประชาคมอาเซียน (ASEAN community) หมายถึง การร่วมกันทางเศรษฐกิจของประเทศในเขตอาเซียน เพื่อผลประโยชน์ในอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจ การส่งออก และการนำเข้าของสินค้า ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ดำเนินการควบคู่ไปกับ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN political-security community: APSC) และประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN socio-cultural community: ASCC) ซึ่งเป็นสามส่วนหลักของประชาคมอาเซียน

การพัฒนา (development) หมายถึง ความเจริญก้าวหน้าโดยทั่ว ๆ ไป เช่น การพัฒนาชุมชน พัฒนาประเทศ คือการทำสิ่งเหล่านั้นให้ดีขึ้น เจริญขึ้นสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ให้ได้ดียิ่งขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า “การพัฒนา” เป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ การพัฒนาเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่หยุดนิ่งการพัฒนามีความสัมพันธ์โดยตรงกับการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ การพัฒนา หมายถึง

กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนไว้แล้ว คือการทำให้ลักษณะเดิมเปลี่ยนไป โดยมุ่งหมายว่าลักษณะใหม่ที่เข้ามาแทนที่นั้นจะดีกว่าลักษณะเก่า แต่โดยธรรมชาติแล้ว การเปลี่ยนแปลงย่อมเกิดปัญหาในตัวเอง เพียงแต่ว่าจะมีปัญหามากหรือปัญหาน้อย

การบริหารจัดการ (administrative management) หมายถึง การกำหนดทิศทางในการใช้ทรัพยากรทั้งหลายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์กร

ชุมชน (community) หมายถึง บุคคลที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่ใดที่หนึ่งที่มีความสัมพันธ์กัน ในฐานะเป็นเครือญาติหรือเพื่อนบ้าน โดยมีการใช้ชีวิตร่วมกันมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

สังคมและวัฒนธรรม (society and culture) หมายถึง สังคมเน้นกลุ่มคน จำนวนคน และความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมที่มีต่อกัน วัฒนธรรม เน้นแบบแผน กฎเกณฑ์ วิธีการ หรือแบบอย่างในการดำเนินชีวิต สังคมจะขาดวัฒนธรรมไม่ได้ และวัฒนธรรมจะอยู่ตามลำพังโดยปราศจากสังคมไม่ได้เช่นเดียวกัน สังคมที่ขาดวัฒนธรรมจะมีสภาพขาดระเบียบ ขาดกฎเกณฑ์ ขาดวิถีทางการดำเนินชีวิต ไม่ต่างจากสังคมสัตว์ เพราะสิ่งที่แสดงว่าสังคมมนุษย์แตกต่างไปจากสังคมสัตว์ก็คือ มนุษย์มีวัฒนธรรมนั่นเอง ส่วนวัฒนธรรมจะดำรงอยู่ได้ก็ต้องอาศัยสังคม เพราะสังคมเป็นผู้สร้างวัฒนธรรมขึ้นมา

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้น มิใช่สิ่งที่มนุษย์ทำตามสัญชาตญาณ อาจเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของขึ้นใช้หรืออาจเป็นการกำหนดพฤติกรรมและหลักความคิด ตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงาน

แผนกลยุทธ์ (Strategic plan) หมายถึง แนวทางในการปฏิบัติที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับการกระทำ อนาคต และความต้องการของบุคคล องค์กร และชุมชนท้องถิ่น เพื่อจะดำเนินการให้บรรลุเป้าประสงค์ในการเพิ่มขีดความสามารถในกรอบประชาคมอาเซียน ซึ่งจะต้องพิจารณาว่าในการที่จะบรรลุเป้าประสงค์ข้อหนึ่ง ๆ นั้น มีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อความสำเร็จ และเราจำเป็นต้องทำอย่างไร จึงจะไปสู่จุดนั้นได้

แผนชุมชน หมายถึง การวางแผนและกำหนดอนาคตของกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน โดยเกิดขึ้นจากคนในชุมชน ที่มีการรวมตัวกันจัดทำแผนขึ้นมาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของตน ให้เป็นไปตามที่ที่ต้องการและสามารถแก้ไขปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกัน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมกำหนดแนวทางและทำกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน โดยยึดหลักการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก ด้วยการคำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก จึงกล่าวได้ว่า แผนชุมชน เป็นของชุมชน ดำเนินการโดยชุมชนและเพื่อประโยชน์ของชุมชนเอง ซึ่งแตกต่างจากแผนที่ภาครัฐจัดทำขึ้นเพื่อจัดสรรงบประมาณเป็นหลัก